

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalainsäädäntöä kehitetään järjestelmällisesti asiakas- ja potilasturvallisuuden, palvelujen laadun sekä henkilöstön oikeuksien ja työolojen vahvistamiseksi. Valvonnan tulee olla vaikuttavaa, ennakoivaa ja yhdenmukaista koko maassa.

Valvontajärjestelmällä on keskeinen merkitys erityisesti tilanteissa, joissa palveluiden järjestämistavat moninaistuvat ja osa palveluista tuotetaan pienissä yksiköissä, kotiin vietävinä palveluina tai yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä. Näissä toimintaympäristöissä henkilöstön osaaminen, mitoitus ja työn johtaminen korostuvat.

SuPer korostaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan ensisijaisena tavoitteena tulee olla asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen. Valvonnan on kohdistuttava aidosti toiminnan sisältöön, käytännön hoitoon ja palveluun ja niidentoteuttamiseen, ei pelkästään hallinnollisten vaatimusten täyttymiseen.

Erytisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakas- ja potilasryhmien, kuten iäkkäiden, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden palveluissa valvonnan tulee olla riittävän tiivistä ja ennakoivaa. Palvelujen laadun ja turvallisuuden varmistaminen edellyttää, että valvonnassa huomioidaan myös henkilöstön riittävyys, koulutustaso ja mahdollisuudet toteuttaa osaamistaan vastaavaa työtä.

Samaan aikaan valmistelussa olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön uudistustyössä on pohdinnassa lähihoitajien ja perustason ensihoitajien asema viranomaisvalvonnan alaisina olevina ammattilaisina nimikesuojauksen mahdollisesti poistuessa. Jos rekisteröinti ja ammattihenkilövalvonta poistettaisiin, työnantajien ja viranomaisten keino varmistaa osaamista tai puuttua epäasianmukaiseen toimintaan heikentyisi. Tämä vaarantaisi erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden ja potilaiden turvallisuuden. Rekisteröinti mahdollistaa valvontaviranomaisille ohjauksen sekä ammattioikeuksien rajoittamisen tai poistamisen.

Rekisteröinnin päättyminen poistaisi tärkeän turvallisuusmekanismin. SuPer pitää tärkeänä, että lähihoitajat säilyvät rekisteröityinä ammattihenkilöinä.

SuPer kiinnittää huomiota kansallisten yhtenäisten käytäntöjen merkitykseen, joka korostuu erityisesti silloin kun käsitellään sosiaalihuollon monimuotoisia ja haastavia kysymyksiä, kuten erilaisia tukipalveluja ja niihin liittyviä hallinnollisia toimia, kuten omavalvontasuunnitelmaa. Edellytyksenä on selkeä ohjeistus ja rajaukset, jotka tulee kuitenkin toteuttaa järkevästi ja välttämättä liiallista byrokratiaa.

Valtakunnallisesti yhtenäiset määrittelyt ja toimintatavat valvontaan ja luokitteluun liittyen on keskeistä. Luokittelujen tulee olla yhteismitallisia muidenkin kerättävien rekisterien kuin valvontaan liittyvän rekisterin kohdalla.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

Henkilöstön sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta on tärkeää, että palveluntuottajien on pystyttävä osoittamaan, että toiminta on vastuullista ja lainmukaista. Ydinviesti henkilöstön sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta on, että palveluntuottajan on huolehdittava riittävästä, koulutetusta ja osaavasta henkilöstömäärästä. Palvelun laadun tai jatkuvuuden kannalta henkilöstö ei voi koostua ainoastaan täysin ulkopuolisista vuokratuista tai hankituista työntekijöistä.

Valvontalain 9§ 1 momentin sanamuoto vaatii täsmennystä kuten Valvirakin esittää.

Valvontalain 10§ edellyttää, että toiminnan johtamisessa on oltava sellaista asiantuntemusta, joka tukee laadukasta ja turvallista hoitoa ja huolenpitoa. Toiminnan johtamisessa täytyy myös vastaisuudessa olla henkilö, jolla on alan osaamista. Lisäksi 4 momentissa todetaan, että vastuuhenkilöllä on oltava toiminnan edellyttämä, asianmukainen koulutus, kokemus ja ammattitaito. SuPer haluaa korostaa, että vastuuhenkilöllä on oltava riittävästi resursseja täyttämään veloitteensa.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

Valvontalain 16§ osalta on tuotu esiin, ettei rekisteröintivaiheessa henkilöstön määrää tarvitsisi ilmoittaa tilanteessa, jossa ei ole lakisääteistä henkilöstömitoitusta. Valvonnan näkökulmasta kuitenkin asiakaspaikkamäärät ja niihin suhteutetut henkilöstömitoitukset ovat keskeisiä tietoja.

Henkilöstön näkökulmasta on olennaista, että palveluntuottajalla on selkeä ja realistinen käsitys toiminnan edellyttämästä henkilöstömäärästä.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

Muistiossa todetaan, että omavalvonta on ollut suuri kulttuurin muutos. Sen toteuttamisessa on havaittu alueellista vaihtelua ja eroja. Näiden vähentämiseksi Valvontalain 31 § 1 momentin mukaisella Sosiaali- ja terveysministeriön antamalla asetuksella omavalvontaohjelman yleisestä sisällöstä, laatumisesta ja seurannasta voidaan osaltaan vähentää näitä eroja. Asetuksen antaminen on Superliiton mielestä kannatettavaa.

Apulaisoikeuskanslerin mukaan hyvinvointialueilla on tunnistettu valvontaan liittyviä eturistiriitoja. Tästä syystä omavalvonta tarvitsee rinnalle myös viranomaisvalvonnan, ja tähän valvontaa täytyy kohdentaa riittävästi resursseja.

SuPerin selvitysten mukaan omavalvonnan tunnistamisessa on puutteita. Omavalvontaohjelman ja –suunnitelman käytännöt tulisi jalkauttaa henkilöstölle, jotta niistä saadaan maksimaalinen hyöty asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta. Omavalvontasuunnitelmien julkisuus ja omavalvonnan raportointi lisäävät avoimuutta ja tekevät toiminnasta läpinäkyvämpää.

SuPer kannattaa rikostaustan selvittämistä ikääntyvien ja vammaisten henkilöiden kanssa työskenteleviltä. Menettely vahvistaa asiakas- ja potilasturvallisuutta ja kohtelee työntekijöitä yhdenvertaisesti.

Ilmoitusvelvollisuus on työntekijän näkökulmasta monin tavoin haasteellinen. Kaikki työntekijät eivät ole tietoisia ilmoitusvelvollisuudesta, vaikka työnantajalla on velvollisuus tiedottaa siitä. Lisäksi ilmoituksen tekemiseen liittyy usein pelko kielteisistä vastatoimista, joita ilmoituksen tekijä saattaa kohdata kiellosta huolimatta. Ilmoitusvelvollisuus tulisivikin nähdä ennen kaikkea asiakas- ja potilasturvallisuutta edistävänä keinona, ei työntekijää leimaavana tai rangaistavana ongelmana. Haasteena on myös, ettei ilmoituksen tekijä välttämättä saa tietoa ilmoituksen käsittelystä tai siitä, miten havaittuihin epäkohtiin puututaan.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

SuPer pitää välttämättömänä, että viranomaisvalvonta on yhdenmukaista, ennakoivaa ja riittävästi resursoitua.

Valvontatehtävien keskittäminen uuteen Lupa- ja valvontavirastoon vaatii resursseja, jotta valvonta toteutuu tasapuolisesti koko maassa ja sitä ylipäättään pystytään toteuttamaan. SuPer korostaa, että omavalvonta yksin ei ole riittävä valvontakeino.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

SuPer toteaa, että tietojen vaihtamisen eri viranomaisten välillä tulee olla helppoa. Tämä edellyttää siten valvontaan liittyvien eri tietoja kokoavien rekisterien yhtenäisyyttä. Itse valvonnan lisäksi tämä koskee myös sen kehittämistä tutkimuksen ja kehittämisen näkökulmasta.

SuPer näkee tärkeänä lainsäädännön täsmentämistä siten, että henkilöstöä välittävillä yrityksille säädetään nimenomainen ilmoitusvelvollisuus asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavasta toiminnasta. Lisäksi valvontaviranomaiselle säädetään selkeä tiedonsaantioikeus näiltä yrityksiltä.

Kommenttinne arviomuiston luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

SuPer toteaa, että nykyinen sääntely ja siirtymäajan päätyminen voivat muodostaa riskin rekisteröinnin sujuvuudelle, minkä vuoksi siirtymäajan jatkaminen on perusteltua.

Hoitotyön näkökulmasta rekisteröinti ei kohdistu suoraan potilastyöhön, mutta sillä on vaikutuksia työolosuhteisiin, hoitotyön johtamiseen ja henkilöstön ajankäyttöön. Liian laajat tai tarkoituksenmukaisuutta vailla olevat rekisteröintivaatimukset voivat lisätä hallinnollista kuormitusta ja viedä resursseja pois potilaiden hoidosta. Rekisteröintivaatimusten tulee olla oikeasuhtaisia ja tukea hoitotyön perustehtävää. Rekisteröintitietojen tarpeellisuutta ja menettelyn kehittämistarpeita tulee arvioida tarkemmin Lupa ja valvontaviraston toiminnan vakiinnuttua.

Kommenttinne arviomuiston luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

Asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen edellyttää pitkäjänteistä työtä ja vastuutahon osoittamista. SuPer kannattaa Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen aseman, tehtävien ja rahoituksen säätämistä valvontalaissa ottaen huomioon niiden kriittinen merkitys asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämiseksi. Keskuksen toiminta on rahoitettu pääosin määräaikaisella valtionavustuksella, joka päättyy vuonna 2027, vaikka tehtäville on todettu pysyvä, valtakunnallinen tarve.

Muut kommenttinne arviomuistiosta

-

Aittakallio Minna
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry